

Ökva Margit kokko- hoitmisõst ja turvatundõst

Kae lk 2

Tiatri ja küläelo vidäjä Saamo Airika

Kae lk 3

Häbemäldä mõtsa- elläi kasvumajan

Kae lk 4

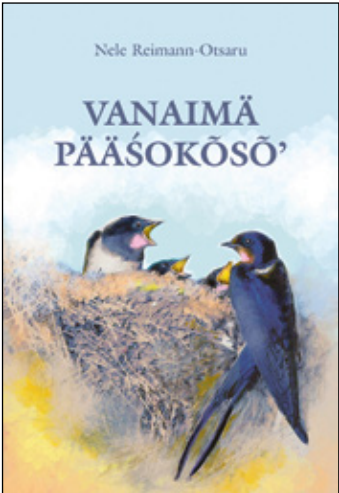
Timahavadsõ Kangro-preemiä sai Reimanni-Otsaru Nele

Kangro Bernardi kirändüspree-
miä sai timahava Reimanni-
Otsaru Nele võrokeelidse mä-
lehtüisiraamadu «Vanaimä
pääsokõsõ» iist, kon tä kõnõ-
lõs latsõsilmi perrä elost Vana-
Võromaa Orava kandi Luuska
külä Lätte talon 1960. aastil.
«Taa mälehtüisiraamat om pü-
hendet mu vanaimäle ku helk-
väle küündlele esiki mu elotii
pümeheüh.» ütles kirotaja esi.

Võro kultuuri huvilidsõlõ
inemisele ei olõ vaia Nelet läh-
kümbält tutvas tetä. Tä om olnu
võrokeelidse koolioppusõ iist-
võtja ja pühendünü võro vaimu
hoitja, a ka kirätüü om olnu osa
timä olõmisõst. Hääs näütes
om laabsalõ kirja pant «Võro-
maa kodolugu» (2004), miä
kõnõlõs koolilatsilõ ja suurilõ
luudusõst, aoluust ja Võromaa
tunnõt-teedä inemiisist.

Kangro-preemiä hindamis-
kogo löüds, et «Vanaimä
pääsokõsõ» tege võrokeelist
kirändüst rikkambas. Kogo iist-
võtja, kirändüstiidläne Kron-
bergi Janika ütelf viil, et mitmõ
varatsõmba eesti kirändüsest
teedä latsõ silmäga nättü ja
meelen peetü pildi omma saanu
seo raamatuga väärt võrokee-
lidse tävvendüse. Raamatun
kõnõldas küll elost 1960. aastil
Kagu-Eestin Orava kandin, a
mälestüse küünüse vannu peri-
müisi pite aon ja ruumin hoobis
kavvõmbalõ. Autor om mõistnu
uma mälehtüse kirja panda nii,
et inneskine egäpäiv saa pühä-
päävdsse paistõ.

«Mu vanaimä olf perit Kõli-
külä Kõli suurõst suguvõsast,
koh om kõgõ olnu kimmä vai-
mu, luuja hinge ja hää laulu-

helüga inemiisi. Näid kaiõh ja
kullõldõh saie mullõ selges, et
esiki ku om rassõ, tulõ iks otsi
ja nätä illo. Takastperrä saa viil
arvo, et huulmalda viimädsē saa
aastaga sündünüist asost – mitu
sõta, kiudutamisõ, kolhoosi aja-
minõ – olf võrokõisi põlvõst põl-
võ perit umailm mi küläh siski
eloh ja tuud olõ tahtnu umma
raamatuhe kah kirja panda,»
võtt autor uma jutukogo sünnü-
luu kokko. «Tahtsõ kirotamisõ
aigu kõgõpäält hindäle miilde
tulõta, määne olf latsõiä elo luu-
dusõ rüpih. Tunnõ täämbädse-
ni, kuis tuu ao poeesia võidutsõs
iks egäpääväelo proosa üle.»

Kangro Bernardi preemiä anti
vällä 35. kõrda. Preemiä määrä-
täs Kangro hällüpäävä aigu 18.
süküskuul viimädsē aasta seen
ilmunu Võromaa-ainõlidsõ raa-
madu iist vai Võromaalt peri vai
Võromaaga köüdetüle luujalõ.
Avvohinna välläandja om Võro-
maa arõnduskeskus.

KABUNA KAILE

Alost karmanihelü «Poodi man»

Mineväst tõsõpääväst
läts käümä võrokeeline
karmanihelü «Poodi man»,
midä vidävä noorõ võro-
kõsõ Saarõ Hipp ja Raju
Eliisabet. Pia tunniaolist
internetijutusaadõt saa
kullõlda helüait.ee lehe
päält ja saatit plaanitas
tetä egä katõ nädäli ta-
kast. No kõnõlõsõ saatõ
tegijä kõgõst lähkümpä.

Kuis tull mõtõ tetä karmani-
helü «Poodi man» ja mis
tuust mõttõst edesi sai?

HIPP: Võro seldsi tegemi-
si man ja Tarton võro keele-
kohvikit teten tull mitu kõrda
jutus, et olnu hää, ku olõs
võrokeeline karmanihelü.
A suur murõ olf, kiä tuud
mõistnu tetä. Ja ma es mõista
kedägi tegemä sundi. Mõtli,
et võta esi kätte, ja kutsõ
Eliisabeti kah appi.

ELIISABET: Ma olli Hipõ
man külän, märgotimi mugu
ilmaasjust, ku üts hetk hal-
gahf mõtõ, et või-olla võinu
kinkalgi olla põnnõv mi jut-
tu päält kullõlda. Mõtlimi, et
võrokõisil viil olõ-õi kimmä
kõrra perrä ilmuvat karmani-
hellü ja tuu tulõ är tetä!

Kas säänest asja om kerge
vai rassõ tetä ja mis taa ker-
ges vai rassõs tege?

HIPP: Kõgõ rassõmb olf
vast vällä nuputa, kuis sal-
võstustehnikat, stuudiot ja
kokkolõikajat saia. Ku ma ei
olõs nännü Instagramin, et
Võro liinan om sääne kotus
nigu Võru HUUB, kon Võro-
maa nuurilõ om salvõstustee-

PILT KARMANIHELÜ «POODI MAN» REKLAAMVIDEOST

Karmanihelü tegijä Raju Eliisabet ja Saarõ Hipp stuudion.

nüs massulda, olõs vast asi tege-
mäldä jäänü. Säält olõmi hulga
api saanu, olõmi väega tenoligu.

ELIISABET: Ma usu, et ker-
ge vai rassõ olõ-õi tan ilmaruu-
min ütski asi. Seo karmanihelü
tegemine om hoobis põnnõv
ja lustilinõ. Mullõ vaihõpäält
tunnus, et jagami Hipõga ütte
ajupuulkerrä, saami kipõstõ
ütstõõsõst arvo ja plaani paika.

Kuimuudu «Poodi man» vas-
ta om võetu?

HIPP: Mõtõ paistus miildü-
vät suurõlõ hulgalõ inemiisile

ja tollõ iist olõmi saanu tunnus-
tust. Periselt ei olõ kullõjit viil
maru hulga olnu.

ELIISABET: Seoniaoni
omma kõik sõnumi, kommõn-
taari, vastamõjo ni märgotusõ
olnu õnnõ perädü positiivsõ.
Ma iks luutsõ, et mi ette-
võminõ võinu kinkalõgi kõrda
minnä, a säänest ovatsiooni,
miä meid uutsõ, es kujuta kül
ette. Kõgõ hellembäs tegevä
süäme komplimendi, miä tu-
lõva inemiisilt, kiä muido võro
kiilt kõnõlõ-õi, a iks kullõsõ mi
seletämist.

Kiä võinu ti saatõ kullõja
olla?

HIPP: Tsihimi umma saadõt
umavannuidsi ja koolinuuri
poolõ. Tahami jaka hindä
kogõmust ja kutsu küläliisi,
kiä avitasõ vallahõ kõnõlda
määnestki uma tii löüdmist.
Pääle tuu om plaan kõnõl-
da veidükese võro liikmise
aoluust, midä mivannudsõ
umast pääst ei mälehtä, a va-
nõmba miildetulõtamisõs
või-olla kullõlda tahtva.

ELIISABET: Ku kõgõ
värskimbat statistikat kaia,
sõs kullõsõ meid inemise
egäst vannusõst, kuigi lõvi-
osa jääs iks mi vannusõklas-
si. Seo omgi taa mõttõga tet-
tü, et egäüts võinu siist löüdä
hindä jaos midägi vahtsõt vai
hoobis nostalgilist. Muidoki
saa ülda, et väiku tagamõtõ
– rohkõmb nuuri kodokandi
kiilt kõnõlõma härgütä – om
olõman, a tuu tähenda-i, et
mi jutt õnnõ milleniumlaisi-
lõ kõrda lätt.

Määndse plaani omma
«Poodi man» saatõga edesi?

HIPP: Parhilladsõ pla-
ni perrä tulõ vahtsõnõ osa
inämb-vähämb katõ nädäli
takast ja egä kõrd om päält
mi ka üts äge külälaine jut-
tu kõnõlõman. Vähämbält
jõuluni teemi kimmäle, sis
kaemi, kuis edesi jõvvami.

ELIISABET: Aig näütäs,
mis edesi saa. Parhilla om
nimekiri inemiisist, keda
võinu kutsu juttu ajama, mit-
mõ huuaõ pikkü.

Küsse RAHMANI JAN

Jutupäiv avit mikandi luujil inemiisil ummi tegemiisi selgembäs märki

MEISTRI MADISÕ PILT

Festivali aos olf Võro liina Ate maja ette tammõpuu varjo üles säetü esinejide lava.

KOMMÕNTAAR. Minevä
puulpäävä peeti Võro liinan
Liiva uulitsan Ate moro pääl
inspiratsioonifestivali «Loo-
vus loob lootust». Kokko olf
tulnu küländ suur hulk mi kan-
di luujit inemiisi, inämbüisi
noorõmba põlvkunna rahvas.
Kõrraladajidõ tsihis olf vahtsidõ
asjo luumist julgusta ja kõnõl-
da tuust, määndsit võimaluisi
pakk luumisettevõtlus.

Päält pääettekandidõ tet-
ti ka tüütarri, kon sai teedä,
kuis äriplaani tetä, hääd teksti
kirota, telefoniga umma kaupa
pildistä ja umalõ loomingulõ
hinda panda.

Mullõ jäi tuun päävän kõrvu
mitu asja. Kõgõst jutust es saa
ka peris häste arvo, selle et ei
olõ luumismajandusõ, äriplaa-
nõ ja muu säändsega väega
kursin. Tuuperäst paistu mõni

jutt paiguldõ rahva hullutami-
sõ muudu, esieränis lõpmalda
kasumist ja kultuuri iist suurõ
raha küsumist pututav. Mullõ
paistu, et «elokutsõlidsõ kooli-
taja» pruuvva kõnõlda tuud, miä
näide meelest kullõjilõ miildüs.

A õnnõs olf tuu väiku jago
pääväl kõnõldust. Inäm-
büs ülesastjit olli kultuuri ja
kunstilman tegotsõja ja nimä
olli ausa ja tiidsevä täpsele,
minkast kõnõlõsõ. Päävä alos-
tusõn üteldi vällä, et mi kan-
di kultuuritegemiisi kimmäs
tagapõhi om uma perimüs-
kultuuri, ja tuu pandsõ kõgõlõ
kõnõldulõ selge pitseri.

Mullõ tundu, et kultuuritegiji-
de noorõmba (keskikkä jõudva)
põlvkunna jaos om umakultuur
peris loomulik, a ummi tege-
miisiga nä periselt umakultuuri
mano viil jõudnu ei olõ, omma

kongi poolõ tii pääl. Tuu om
kül hulga parõmb ku perimüse
maahasalgaminõ ja and luutust,
et ütškõrd saava na periselt uma
maa perimüse kandjis.

Jutupäävä päämine mõtõ olf
mu meelest tuu, et hulk kul-
tuuri seen toimõndavit inemi-
si sai kokko, umavaihlõ juttu
aia ja teedä, kuis tõisil tegijil
lätt. Päiv and mikandi kultuuri
täämbädsest saisust kül tsipa
ilosamba pildi, ku asi periselt
om, selle et kõnõlõma olli kut-
sutu nuu, kinkal lätt häste. A
päävä lõpun kõlasi ka tõsitsõm-
pi ja tõõperälidsõmpit nuutõ.

Tegijile andva säändse
kokkosaamisõ vahtsit mõttit ja
luumisõ energiät. Tuu olf kah
seo jutupäävä selge kasu, ku
ettevõtlusõ keelen kõnõlda.

RAHMANI JAN

MÄRGOTUS

Sügüsedse rõõmu

Tei üts hummok ahjo tulõ. Otsõ tuujaos kuuri alt riidast väiku üsä-tävve lühembit kuusõhalgõ, et aholõ liiga es tennü. Öigõmb olnu vast lepäga küttä, a tuud es trehvä parasjago kätte. Et olf hummogunõ aig ja päiv es olõ viil korsnapitsi kuumas kütnü, naas ahi ilosahe tõmbama ja tõmmaš tarõõhust ülearvodsõ rõskusõ vällä.

Mõnõ ao peräst om peris süküs käen ja kütmise rõõmu saa tunda egäüts, kiä viil koton ahjo pidä. Sügüsedsele kurvapoolitsõlõ meelege tege tulõ kaeminõ hää, om õkva nigu teraapia-tunn, midä muido kalli raha iist müväs.

Sõbõr olf kikka toonu, panni tuu potiga poolõs pääväs ahjo. Hää ja pehme sai, paar päivä olf tedä söõgi mano võtta. Mi kandi sügüsedse söõgi ommaki inämbüisi tasaligult kütetün ahon pikkä aigu havvutõdu, näütises mõni tükükene lambalihha. Ku trehväs kaali-põrknast mano panda olõma vai sis suurmit vai kõkkõ tuud kokko, saa kõtt kimmäle Võromaa muudu hääd-parõmbat täüs.

Niisama lihtsä nuu sügüsedse rõõmu ommaki. Ku olõt õigõl aol mõistnu umma elämist niimuudu säadi, et egä moodurõögä-tüsega üten ei joosõ, ei piäki egä päiv murõhtama ja märgotama eelektrihindu, poliitiga ja muu säändse peräst, mink muutmisõs hindäl võimu ei olõ. Lihtsäle istut aho iin ja kaet, kuis puu palas.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäivä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molõvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Võrolt

Kirānik LUMISTE KATI and vārskit mõttit,
kuimuudu egäpäiväello vaeldust lõudä,
ja märgotas tuust, miä parasjago
süāme pääl.

Vahtsõ alostusõ

Sükskuun om kõik vahtsõnõ. Timahavvatsõn sükskuun om tunda joba kliimamuutusõ mõjjo, egä päiv vii veeren ja tsuklõman käumine tuu miilde sükskuu Vahemere veeren. Mu peräst võinu meil kah sääne lämme kooni joulukuuni jakkuda.

Egänädäläidsi pruuvõ naas jäl tegemä segäkuur Hilario, joba 34. huuuigü. Mi koori põimukuu olf mõnusalõ huu-gu ja tiatrit täüs. Paganligu perimüsüü tegemise man olli proovi Kubija laululava pääl. Ütel üül lõppi pruuv kell üts üüse. Joosimi lämmän vih-man, esi läbilikõ, a ummõhtõ hõisku täüs. Pehmekeiste põrgut täüs lugu lõppi egäl võimalusõl tandsuga, kokko olf 600 rahvatandsjat. Kõik tuu valgu-sõ mäng, muusiga ja seo ainu-madsõ ja perämädsõ lõpumängu suurus tõi mullõ vii silmä.

Nii torrõ om joba sükskuun naada laulupidos ette valmistama. Armsa om tunda,

et «Koit», «Tuljak» ja tõdsõ laulupido laulu, mille ma kunagi 18aastadsõn koorin är opsõ, omma siiamaani essümäldä selge.

Mi koori mano tullf vahtsõnõ laulja, koloratuursopran, kiä sudd tävveste eräkõrraliidsi hel-le hindä seest vällä tuvva. Uma oopõrilaulja tagapõhaga om tä harilikust koorilauljast hoobis tõistmuudu ja kül aig näütäs, kuis timä uma helüga tõisiga kokko pasma nakkas.

Sükskuu tuu hindäga üten vahtsõ huvikuulõ huuao. Mu säitsmeaastanõ tütar alosf õkva koolitiid ja tä tund häädmiiit tandsutrennest, näpostuudiost ja savikunstitsõõrist. Mul om nii hää miil, et om nii hulga valikit, minkast ma esi latsõn puudust tundsõ.

Rõõmu tege viil tuu, et Võrol om imeline vahtsõnõ mängu-maa Võlukael, miä om tõisist mängupaigust esimuudu uma kododsõ õhkkunna ja puust mängeasjo valikuga, nii et ka koolilatsõ saava sääl mõnusalõ aigu viitā.

Kõgõ parõmb om eloratta pääl püssü kokko hoitõn, mitte õnnõ majanduslidsõn mõttõn, a ka perekunnan, kogokunnan, sõpruskunnan, tüüseltskunnan.

Kokkohoitmisõst mitmõ nuka alt

Ildaigu sünnüpäiva pidānū illosheng ja viiemeistri Pārdi Arvo om ütelnū, et maailm vaivlõs tuu käen, et egäüts tedā muuta taht, a muuta saa inemine õnnõ esihinnāst. A misperāst piās inemine tahtma muutu? Tuugi kotsilõ om avvustõdul luujal-inemisel hāā üteliis olõman: inemine piāt tiidmā, et tā ei olõ tävvelik, ja tuu tiidmine avitaski arõnõda.

Minno omma uma ebatāvvü-sest avitanu arvo saia elokāānākū ja raamadu. Olku nuu elokāānākū valusa vai õn-nõlidsõ, ku mõistat asjo õigõ nuka alt kaia, saat pallõngi tar-gõmbas, et mis tan elon tähtsā ja mis veidemb tähtsā om. Üts ilmadu tähtsā asi siin ilman om turvatunnõ. Ja ärke ti arvākõ, et tuud kimmāst tunnõt saa anda õnnõ NATO vihmavari, julgõolõgimass vai tuu, ku pallo riigil laskmiskraami om.

Kimmāst tunnõt om mitmõ-sugust. Inemisel om vaia fūüsiliist, majanduslist ja emotsionaalsõt (tundõperist) turvatunnõt ehk tuud, et kiāki tā iho ja elo kallalõ ei tüki, et olõs massu mastu, katus pää kotsil, kõtt täüs ja väiku taga-varakõnõ ākiliidsi asjo jaos ni miil hāā ja heng iloga täudet. Tuu hāās saami esihindā ja tõisi jaos pallo är tetā. Puhtalt valikidõ kūsümüs.

Vanasõna ütles, et hāā lepūs vähātsega, halval jāās palfost-ki puudu. Ma tahas vāega olla tuu hāā, kes vähātsega lepūs, a ütiskund pand elotsõõrilõ säändse pūürde päāle, et vii karmanist tolmu kah minemā. Ma pūvva tollõgipoolõst tsõõri pääl püssü ja hinnāst tuu hirm-sa huu iist kuikimuudu kaitsa. Kõgõ parõmb om tuud tetā kokkohoigua, ja mitte õnnõ majanduslidsõn mõttõn – kokko tulõ hoita ka perekunnan, kogokunnan, sõpruskunnan,

ÖKVA MARGIT,

Peri raamadukogohoitja, mitmõ nuka alt märgotaja

tüüseltskunnan. Egāl puul, kon inemise kuun omma.

Üts õdak bussiga Tartohe sõitõn istõs egä pääletulõja ruttu umaette pinki maaha. Silmänukast kaeti, kas noid pinke iks jakkus, et jumala-perāst kiāki ei piāsi su kõrvalõ istma. Ma esi tei muidoki tuud-samma. Lõpuotsan tulli bussi neio ja nuurmiis. Olf näta, et nā omma paar. Jāivā ümbre kaema, et kohe istu. Üttegi vāpā katõinemisepinki ināmp es olõ. Istma olõs nā saanu üts-tõsõst kavvõlõ.

Mul virgu süāmetunnistus üles, et midā ma tan laiuta ütsindā, lähā istu tõsõ inemise kõrvalõ ja lasõ nooril kokko istu. Nii ma teigi, paki uma pingi nāile ja kūsse üte provva kēest, kas ma vōi timā kõrvalõ istu. Provva lubasi. Kas lahkõlõ vai vastakarva, tuust ma arvo es saa, a vā-hāmbālt and viisakalt lua.

Noorõ tenāssivā vāega. Poolõ sõidu päält nāie, ku nuurmehe pää vaiu tütrikulõ ola päāle ja tütrigu pääkene nuurmehe uma vasta. Illos olf kaia, nā saiva kuun olla ja vast tund-sõva hinnāst ka turvalidsõlt.

Põimukuun tulõf elo miilde, et kuunolõmisõ ei olõ igāvād-se. Olf kats valusat ārminekit. Hāā tutva pinikene, kiā olf saanu egāpāvāelo osas, vand-sõ vanahusõlõ ja haigusõlõ alla ni naabrinaanõ, kiā olf sama hāste ku sōsara iist, tegi kah kipõ hūppe aojõõ tõsõ veere päāle. Allõs tā olf ja sis ākki olf lānnū... Üts elājākene, tõnõ inemine, a süāmevalu ja maa-hā jäänū tühi kotus mõõtmalda suurõ. Mõlõmpa minek lahkõsõ tuud tundõperist kimmāst tunnõt peris kõvastõ. Midāgi, mis tekk meelege hāād ja and-sõ hengele illo, olf otsa saanu. Nüüd saa tuud turvatunnõt otsi mälestüisist ja õnn om, et noid

mālestüisi jakkus.

A mālestüse saava tulla õnnõ sis, ku inemise kokko hoitva ja kokko saava. Omma valmis lepmā ütstõsõ väikeisi halvu külgiiga, et anda ja saia ossa ütstõsõ hāist külgist. Ku heng om ilolinõ, sis om lihtsāmp ka kattõ tõist turvatunnõt ülevāl hoita. Esierālidsest piās toda silmān pidāmā kõgõ lähembān peretsõõrin.

Ma olõ iks ütelnū, et mi riigi kõgõ suurõmp hādā olõ-i hindākeskne valitsus ja suurõ massu, a rābālā perekõūdusse. Tuud hātā nāütās joba Tootsi Joosõp filmin «Suvi» (poig pess essā ja kihotas koha päält minemā). Ku pere hoit kokko, kiāki ei rōõgi hindā vajahuisi tõisi umast suurõmbas, tiid hindā kotust ja kohust, ku tegemise kõnõldas lābi ja tetās ütenkuun kah midāgi mee-lelist, sis tuu pere jāās jalgu päāle.

A uma tüü mangi kuulõ hul-gani lugusid tuust, kuis üts-tõsõlõ võlsitas, petetās rahha ja varanduisi vällä, võetas vōla kaala, jāetās latsõ ilma päāle ripakilõ. Ku tuu võlsselo tupikuga lõpõs, sis omma iks kõik tõdsõ süüdü, mitte esi. Ja sis oodõtas, et kiāki avitanu, a kes, ku sa kõik uma kõūdusse olõt vussi kāāndnū...

Pallo inemise elāse rõõmul-da ello. Tappa nā külh kellegi kēest ei saa ja majanduslidsõlt tulõva kah toimõ, a tuu kolmas kimmā tundõ osa om puudu. Puudu tuuperāst, et ei olõ ta-hetu vai mõistõtu õigõl aol kokko hoita. Sakõhe kuulõ ma kūsümüs: mis ma olõ võlssi tennü, et niimuudu om? Asi ei olõ tuun, mis võlssi om tettü, asi om tuun, mis om tegemādā jäänü. Mis tettü, tuu tettü, sääl ei muuda ināmp midāgi. Hāā om tuu, et mis tegemādā om jäänü, tuud saa jo viil tetā.

Peräkõrd om õks võro keele opi-raamat lavva pääl

Kavva oodõt «Võro keele opi-raamat edimādsõle kooliast-mõlõ» näkk valgõvallu joba minevā aasta lõpun, a seoni-maani olõ-i tuust kahõs kõnõld ja kirotõt. Muidoki olõs võinu tuu raamat joba paarkümmend aastakka varramba vällä tulla, a parõmb ilda ku ei kunagi. Raamadu and vällä Võro Instituut ja tuud tugõsiva Eesti Rahvakultuuri Keskus ja Eesti Kultuurkapital.

Opiraamadu tegemise mõttõ käve vällä Allasõ Tiia 2020. aastaga kevājā. Üten Fastrõ Mariko ja Kabuna Kailega naati tüüle. Vällä tullf vormi ja sisu poolõst hāā raamat. Tuu om metoodilidsõlt mitmõpoo-linõ, tundma opitas ka esierā-liidsi juuni perrā võro kultuuri.

Opiraamatun om 30 pāätük-kü, egäüts kõüdet kimmā tee-maga, näütises «Muq pereq», «Süük», «Sügüsevärmiq», «Hingipäiv», «Maa ja liin». Egä pāätük-k om üles ehitet selge plaani perrā. Opminõ nakkas päāle mõnõ jutu vai luulõtusõga. Jutu luuja omma Allasõ Tiia, Elleri Kalle, Ka-

buna Kaile, Klaasi Maarja, Kõivupuu Marju, Laanõ Triinu, Saarõ Evar ja Sitsi Eve Hele, luulõtuusi omma sepā-nõ Contra, Haugi Evelyn, Otsa Kersti, Panga Milvi, Saarõ Evar ja Trulli Ilmar. Kõiki ei jõvvaki tan üles lukõ, selle et päält tuu om viil pallo võetu latsikogost «Mino Võromaa».

Luu vai luulõtusõ perrā tulõva kūsümüse sisu kotsilõ ja ülesandõ. Tan omma näütises tühikotusülesandõ, mink jaos piāt teksti mulku pandma puudus olõva sõna. Tulõ pilte perrā nimetā mitmõsugumaisi asjo, lille, tegemiisi, pruuvi luulõta jne. Sakõstõ om vällä näüdā-tü esierālist märksüst ja asja

põnõvambas tettü, näütises om lehe pääl esitet pilte üten allkirjuga, kon tähe omma mõ-nõn sõnan õigõhe kõrda pant, a mõnõn segi aetu. Ja ülesandõ esi omma näütises säändse: «Miāq ommaq Eesti rahvus-lidsõq tunnismārgiq? Panõq tähist kokko sõna vai ajaq esiq täheq sassi.» (lk 79)

Opiraamatust lõvvüs pallo vanasõnno ja Contra (Margus Konnula) krutskiliidsi ütlemiisi. Raamadu alostusõn ja mõnõn pāätükün andas väiku keeleoppus, et juhti tähele-pandmist võro keele pāāmiid-si erijuuni päāle. Egä pāätükü lõpun andas soovitus kullõlda Helüaidast teemaga kõüdetüid võrokeelitsit lugusit. Suurõ-formaadilidsõn opiraamatun om hulga värvipilte, mink autor om Eestin vāega hin-nat raamadukunstnik Platsi Marja-Liisa.

Vāega hāā, et tähistüse ütes tähes, kakkõhelü tähüstāmi-ses om võetu q. Taad tähte om võro keelen vāega vaia, selle et tā erāldās ütsüst ja mitmust; näütises, kas jutus om üts külā vai mitu (külā – külāq) ni mitmit muidki asjo. Q avit-as võro (ka seto) keelele anda tälle ummamuuudu hellü. Ka om tedā tähtsā tähüstā, et tā

mi välläütlemisest är es hāönü ni tedā õigõ kotussõ pääl vällä üteldās.

Ammu olõssi aig q-tähe võõ-rastusõst vallalõ saia ja naada tuud pruukma kõigin vällä-andin. Tõtõ külh, eesti keelen om tā võõrtāht, selle et tuud olõ-i umasõnnon vaia. Tõnõ lugu om võro keelega, kon tedā om egāl juhul vaia. Ja ku mi jõvvassimi kokkoleppele, et taa om üts võro kirā lahuta-malda osa, sis piāssi tā saama sama umas nigu a ja b. Ega nuu olõ-i kah mi hindā vällä mõtõl-du. Olõs õnnõ tahtnu, et opi-raamadu tegijā olõs lühkühe seletānū q pruukmist lausõn, kon timmä sakõstõ ei üteldā vällä hõkk-helünā, a hoobis tõistmuudu, muido saa vällä-ütlemine loomu vasta ülearvo jupõldõt.

Õkva naas koolitüü ja tahas-si kūsüs, kas om egāl puul, kon võro kiilt opitas, seo raamat jo olõman. Niisama passis opi-raamat esiopjilõ ja egāle huvi-lidsõlõ, kiā vōi kül võro kiilt mõista, a saa siist iks teedā midāgi vahtsõt ja põnõvat. Kitā hāās raamadu kokkosāād-jide soovi: «Hāād võro keelen tsuklõmist!»

ERNITSÄ ENN,
keeleuurja

Tiatritõvõ põdõja Saamo Airika

RAHMANI JAN

Ummi tegemiisi sisse tulõ usku, tetä kõkkõ süame ja armastusõga ja mitte laskõ hinnäst kriitikast segädä. Niimuudu lõud Sulbi külätiaatri vidäjä Saamo Airika, kiä päält tiatri-tegemise om teküs külä-elo kõrraldamisõ man.

Sulbi külätiaatri vahtsõnõ tükki «Kuidas me röövisime Triinu baari» om muutunu nii suurõs hitis, et piletit saia om väega rassõ. Kõik seenit-side etendüisi piledi omma läbi müüdü veidemb ku üü-pääväga ja tuu om olnu tiatri-tegijile peris uutmalda.

«Päälkirä perrä võisõ arvada, et rahvast tulõ, selle et pia kõik lõunaeestläse tiidvä Triinu baari, a ma vöi tetä hää päälkiräga kehvä etendüse ja sis rahvas kaos är. Seokõrd halva vastakajja es tulõ,» jääs Airika tagasi-hoitligus.

Tükü kirotaminõ timä jutu perrä väega vaivalinõ es olõ, selle et Airikal hindäl om olnu Triinu baariga kokkoputmist: timä sõsar elli säääl lähkül ja noorõst pääst sai säääl hulga käütüs. No pand' tä hindäle teedä olõva luu ja legendi tiatritükü sisse.

Sulbi külätiaatri juhendamine tähendäs Airika jaos tuud, et tä kirotas esi tiatritükü ja tuu sis püüne pääle. A mis tiatri tuu Sulbi külätiaatri om? «Taa ei olõ tiatri, om kamp kotusõpäälitsit hullõ, kellel ei olõ vist targõmbat tetä, ku kats kõrda nädälin kuun kävvü ja pruuvi tetä,» seletäs Saamo Airika naaruga.

Periselt om tiatrirahvast saanu tukõv sõpruskund ja tuu hoit näid kuun. «A säändsel kuunkäümisel piät olõma tullõm kah, muidu kaos tahtminõ tetä är. Om

RAHMANI JANI PILT

Sulbi külätiaatri ja küläelo vidäjä Saamo Airika.

vaia põhjust vaiva nätä ja meil om tuu õnnõs tiatrikunst,» kõnõlõs Airika. Rassõs tege tiatritegemise mõnikõrd tuu, et kõigil tegijil om hulga muid tegemiisi kah ja nii ei saa egä kõrd kõik proovin kävvü. «Ku olõt teküs inemine, lupat hinnäst mitmõlõ poolõ är,» ütles tä.

Siski om tiatritegemise ja sõpruskunna tõmmõ Sulbi külätiaatril nii suur, et tükü jõudva lava pääle ja miildüse. «Mi kaeja tahtva lihtsäle tulla õdagus midägi torõdat, lõbusat ja hääd kaema. Tunnis aos unõhtat kõik muu är ja lihtsäle naarat. Piämi esi hinnäst komöödiatiaatri, olõmi siia-maani olnu iks puhta meelelahutaja,» seletäs Airika.

Saman ei olõ nalatükü kirotaminõ midägi lihtsät. Eesti tiatri otsva häid nalatükke tikutulõga takan. Miä om Airika kirotamisõ salahus? «Ma kirotata elost, tuust, mis mu ümbre juhtus. Muinasjuttõ ma ümbre

ei kirotata. Mullõ miildüse kontrasti esi sugupõlvi vaihõl, a ma ei taha kedägi naaruväär-ses tetä ja mõnita. Mu meelest ei olõ komöödiat rassõ kirotata, draamat om rassõ kirotata.»

Koolist pääle tiatri seen

Tiatripisiläse sai Airika joba kooliaol. Väikun Luhamaa koolin olf nii, et kõik kuul pidi jõlutükün üles astma. Ku Airika olf põhikooli lõpuklassin, tulf näile vahtsõnõ raamadukogo juhataja Ojameetsa Airi, kiä tegi kuuli peris tiatritrupi. «Meid viidi tuuga kooliatiatridõ festivalilõ ja säääl mi midägi võitsõmi kah,» tulõtas Airika miilde.

Edesi lätõs tä opma Vahtsõliina kuuli, säääl tegi Vålbe Ingrid nuuri tiatritruppi, kohe Airika kah mano ronisi. Edesi lätõs Airika opma Kehtnahe, kon vidi nuuri tiatrit Oleski Krista. «Säääl saimi pruumi, mängse-mi lehma, lambit, ulli. Tuu kõik nakaõ loovust vallalõ käänd-

mä, pidit esi märkmä, kes ja kuis sa säääl lava pääl olõt.»

Edesi tulli Airikal tiatritegemise huvijuhin Haani koolin, kon tä joba tiatritruppi vidi ja tsipa aigu ka Rogosi tiatrit juhend. Ku Airika perrega 2002. aasta lõpun Sulbi lähküle Rummi küllä kolisi, vidi naabri-naanõ Kääri Reet tä mõnõ ao peräst küläseltsi tegemiisi mano kah. Üts plaan olf külärahvalõ sõnakunstisõõr tetä. Airika naas tuud vidämä.

Kuigi alostus olf rassõ – kõgõpäält olfi tiatritruppi, sõiõs miist, kiä pidi sis naisi kah mängmä –, tulf õigõ pia trupi mano mänguhuviliidsi naisi kah ja sai naada kõrraligult külätiaatri tegemä.

Ku alostusõnõ saiva Sulbi tiatri tegijä mõnikõrd kõvva kriitikat kah, sis olf ka noid, kiä kiti. Ao joosul naati käümä Kuhjare külatiatridõ festivalilõ ja sääält om Sulbi rahvas hulga preemjit kodo toonu. A kõgõ tähtsamb om iks kodokandi tiatrikaeja,

kiä, nigu näütäs perämädse tükü hää vastavõtminõ, pidä Sulbi külätiaatri hääs tiatris. «Tulõva aasta saa Sulbi külätiaatri 20 aastakka vanas ja tuud om meil plaanin avaligult tähistä. Tuu man om piletitulu, mis seost tüküst tulõ, suur õnn. Saami ettevalmistuisi tetä ja plaanimi umal sünnupääväl näüdädä võimaligult mitmõsugudsõ näoga asju,» seletäs Saamo Airika.

Teküs küläelo vidäjä

Päält tiatritrupi iistvõtmisõ om Airika küläelo vidäjä kah. Sulbi maarahva seltsin om tä jo pikkä aigu juhatusõnõ olnu, miä tähendäs suurõlt jaolt ka sündmüisi kõrraldamist. Nii tetäs egä aasta külä jaanipito, kõrraldõdas küläpäivi ja suurt sügüsest mihklilaata. Kõik nuu aõa omma aasta-aastalt suurõmbas lannü. «Kuigi om juhtunu nii, et meil omma kokko saanu inemise, kellele istus sündmüisi kõrraldaminõ. Ja tõõnõ asi om tuu: mi ei taha midägi tetä üle jala, taha-mi tetä häste. Ja ku häste tetä, nakkas jutt lakja minemä. Mi ei olõ tahtlikult midägi paisutanu,» ütles Airika.

A miä and jõudu küläelo vitä? «Ma taha, et mul olõs tan hää olla. Minno võeti tan külän nii lämmäle vasta, järelikult om seo hää külä ja väega napakas olõs esi mitte midägi küläle vasta anda,» lüüd Airika.

Maal elämist pidä Airika kvaliteetses elos. Tä om jõudnu arvosaamisõlõ, et inemine piät esi tahtma maal ellä, muido ei tulõ taast elost midägi vällä. Ja ku mõni paik tühäs jääs, ei tähendä tuu periselt elo häõmist maal, usk Airika. Määndsegi ao peräst või tulla säändsele paika jäl vahtsõt rahvast, kiä elo käümä löövä. Sulbi kanti pidä tä kotussõs, kon õnnõs õkva parhilla eläse inemise, kiä küläello kimmäle käügin hoitva.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi perilõmisõst ja tähendüsest.

Toode

Seod nimme kand Eestin 138 inemist. Vanan kiräviien nimme kujuga *Tode* kand alla kuvõ inemise. Nimä võiva olla hoobis alguperäse tõsõ nime Toodo (*Todo*) perijä.

Toode (*Tode*) pandmisõ kostussit olf kolm. Moostõ mõisan panti Toodõ Juhani Jaani ja Piitre peririlõ *Tode*. Säält mõisast om peri ka Toodesson ~ Todeson. Edevanõmbat, kink perrä nimi olõssi pantu, nätä olõ ei, a joba 1688 elli Kauksin *Tode Peep*.

Rõugõ mõisa Matsi külän panti Tode, hingelugõmisõn 1826 *Toode*.

Rõngu kihlkunna Aagre mõisa Palamuste külän panti *Tode*.

Ütengi paigan ei olõ Toodõ olnu nime saajidõ lähembä edevanõmba edenimi, a vana edenimega om sõski tegemist. Tuu edenime päämine kodu om Rāpinā kihlkund. Säääl omma 1738 kirja pantu: Mehi-kuurman *Usti Tode* ehk *Ustje Todo*, Jõõperäl *Nagla Agalick*

SAARÕ EVAR

Tode, Toostõn *Hori Tode Peter*. Kahkvan om hingelugõmisõn 1795 *Parri Tode t. Katri*. Rāpināl panti Toodõ lisanime perrä priinime Tooding (vanan kiräviien *Toding*) ja Todesk.

Kost edenimi Toodõ tulnu om, olõ-i selge. Rāpinā vindläisi Fjodori ristnimme kirutõdi 18. aastagasaal *Fedor* vai *Fõdor* vai *Tedor*. A ku Fjodori õdagumainõ kuju Theodor om mõnda idaslaavi kiilde lainat, kas kujul *Teodop* vai *Todop*, sõs om täst võimalik saia mugandus *Todja* (*Todja*).

Tõnõ võimalus om, et vana edenimi Toodõ vai Toodo tulõ keskaolidsõst saksa nimest *Dodo*. Saksamaal tulõ ette ka perekunnanimme *Dode*. Ede-nimme Dodo om pruugit ku lühküt kujju germaani nimmist Ludolf ja Dietrich.

Nimme Toode om võet ka eestistämisel, katõssa kõrda. Kastre-Võnnu vallan muudõti tuus vana nime Hobbe ja Hoppe, lisas Todejuri, Laiusõ vallan vana nime Toter ja Tuuter, Rannu vallan nime Zääro ja Zāro. Sääne vahtsõnõ nimi nigu Toodre om saad õnnõ Tode ja Toodesson eestistämisel.

Kümme koto

Pensionär URMI AILI tulõtas miilde, määndse omma nuu paiga, kon tä elānū ja midā kodos nimetānū om.

Viies kodo

Lātsi Tarto vannokotto tüüle ja saiõ säält ammõdikortina Ujula uulitsalõ. Tuu olf 20 ruutmiitre suuru küüktaarõ. Elli säääl ummi latsiga.

Olf pikk katõ kõrraga maja, kon 12 kortinat, kõik küüktaarõ. Vanastõ ollõv säääl telefonka (kontrollaparatuuri tehasõ) ütiselämine olnu.

Ellimi edimädse kõrra pääl väläussõ man. Tarõl olf harilik vineerist uss. Tarõ olf talvõl nii külm, et pääle kütmist kah olf lae all 16 ja põrmandu pääl kuus kraati lämmind. Ku väläussõ vaihõlõ lumi tuisas, olf viil külmemb. Vaihõpäääl sai kats kõrda kütetüs, hummogu ja õdagu, et lämmämb olõssi. A meil olfi vatiteki pääl ja är mi es külmä. Kõgõ parõmb olf-gi sis, ku sait sängün jala vasta lämmind ahokülge vällä sirota.

Mi maja olf piaaigu uulidsa lõpun. Edesi tulf viil paar majja ja sis saiõ ujolahe. Kuigi es olõ mugavuisi ja vets olf vä-

Kodo aknõst kaiõn olfi uibu kõik häitsmit täüs.

län, miildü säääl elämine mullõ kõgõ rohkõmb. Väega illos olf keväjä. Akõn olf hoovi poolõ, kost terve mäeküle pääl paistu kätte erāmaja ilosidõ häitsvide aiduga.

Talvõl olf nii vaiknõ, et ku päävän massin vai paar uulitsat pite sõidiva, olf joba suur ime. Latsõ käve katõ surnuaia vaihõl olõvat tiid pite mäest kelguga alla laskman. Sis olfi tii veeren viil liivakooba, kon kävemi sügüse kaeman, kas nahkhiire ja muu mutuka omma joba talvõs hindäle kodo löüdnü.

Suvõl olf ujolahe sagimist rohkõmb. Sis sõidõf autit ja

käve inemiisi. Latsil olf kilka-mist ja viin sulistamist.

Ütskõrd, ku tüült kodo tulli, olfi latsõ kaonu. Lātsi näid ujo-lahe otsma ja mis ma näi: mu kooliälilse latsõ olfi kummi-madratsiga vii pääl ja naabri kolmõ- ja viieaastanõ kah säääl. Sis ma kül hiitü väega är. Kae ku olõs madrats ümbre lannü.

Lämmä ilmaga olf mul akõn kõgõ valla, sis kah, ku tüül olfi. Es olõ toda hirmugi, et kiä sisse tulõ ja midä är võtt. Tuulaol olfi kõik vaesõ, olõ es midä võttaigi.

URMI AILI

Imä lugu

Mul om väega hää miil, et mul ummõtõgi nii pallu mutsu oll, et ütškõrd 1965. aastal, ku Rõugõlõ sünnükodu tulli, reportõrimaki pääle uma imä Tootseni Hilda (1911–1989) jutu võtsõ.

Nüüd om hää latsilõ ja latsõlatsilõ kullõlda anda. Paku tükü-keisi imä jutust Uma Lehe lugõji-lõ kah lukõ.

TOOTSANI TOIVO

2. Kooliaig

Vana-Roosa koolin

Jäi ütes talvõs Leo poolõ, noil olf tütar Linda sündünü ja ma olfi latsõhoitja. Säält käve edimäst talvõ koolin kah, olf mõni kolm kilomeetrit minnä.

Krabi koolin

Tõnõ aasta lātsi är mamma manu ja naksi Krabi koolin käümä. Koolijuhataja olf mu velle suur sõbõr Tsoorust. Säääl olfi magamistarõ põrmandu pääl õnnõ koti. Oppaja olf poissmiis, tuul olf kolm tarrõ. Tä kutsõ minnu ütškõrd hindä manu ja küsse, kas ma paari-kolmõ sõbrannaga es tahtnu ellä ütten timä tarõn, kohe sai sängü panda. Pidimi tuu iist koristama ja oppajalõ hummogu kohvi vai tiid kiitmä. Sõbranna olliva nõun. Mi olfi muiduki maru uhkõ, et olõmi koolioppaja pernaasõ. Teimi tälle egäsugutsit süüke. Vahel umavahel vaidlimi kah, kas panda patta inne kardoka vai tangu. Lātsimi sõbrannaga õkva tüllü! Ma ei mäletä ināmb, kellele tuu õigus jäi. No kardoka tulõva õks inne panda!

Tsooru koolin

Krabi koolin olf õnnõ viis klassi. Kuvvõndalõ tulf minnä kas Rõugõlõ vai Tsooru. Ma tahtsõ Tsooru minnä, mul elli säääl tsõdsõ. Tsoorun olf vahva koolin kävvü, olfi säääl nädälide kaup, mõnikõrd es tulõ pühapäavas kah kodu. Meil olf õdagistõ hirmus kaardimäng. Ja sõs ku hāmārik tulf ja tuld viil üles es võeda, tulf oppaja klassi ja mängiti tsõõrimānge. Oh sedä igāvest lõbu!

Meil olf nādāli süük ütten, tangupudõr vai paksu kapsta olfi kotun är keedetü, säääl sõs lämmistedi. Tiid kah keedeti.

Võru keskkoolin

Algkuuli rohkõmb es olõki ku kuus klassi, sõs tulf keskkuuli minnä, kes tahtsõ. Ma tahtsõ väega. Lātsi Võru keskkuuli. Olfi kortõrin Veera tsõdsõ puul. Üte aasta võõra puul kah.

Külāndki kehvalt pidi läbi ajama. Kasuesä olf rātepse, mis tuu sõs umblõmisõga tiinne. Mamma kudi kangit pernaiselõ ja kedras kõvastõ, nii sai ma kuigi säääl keskkoolin kävvü.

A sõs kuuli kasuesäl tütar är, kes täl edimädsest abielust olf, ja tä lāts nii nārivildes, et viidi katsas kuus haigõmajja. Ma es saaki ināmb kuuli minnä. Üts talv jäi keskkooli lõpust puudus, es saa lõputunnistust. Mõtli kül, et lää edespite, a kos sa ināmb. Lõüdse peigmehe, olfi vaia mehele minnä ja nii jäigi. A ma tunnõ õks tuust haridusõstki, mis ma sai, et mul om lahe ellä olnu, ei olõ ma hättä jäänü ei kirātüüga ega milllegagi. Kõgõga olõ toimõ saanu, ja õks avaramb kaeminõ om olnu elulõ.

Lugu lätt edesi.

Nahhaal

LINDE ASTRID

Ollõ üts ilmatuma illos vara-nõ suvõhummok. Päiv korgõl ja tsirgõl kipõ aig nokah. Üü olliva lämmä, nii et kasvumaja ussõ jäteti üüses peräni vallalõ.

Nigu iks hummogudsõl aol, teie umma aida pite hariligu jalussiirmise tsõõri. Kaiõ kõik uma häiermä, puu ja puhma üle. Suvõhummo-gunõ teretüs luudusõlõ.

Alostusõs säädsse astmisõ kasvumaja poolõ. Paar miitrit kasvumaja ussõst jäie hiitü-nült saisma. Midä kuradit!? Üts kodolda pini om säädnü hinnäst siä kesk kasvumajja kerrä magama! Vai kass?

Ei, kass tä kül ei olõ, mõtli. Nii suurt kassi olõ õi ma viil nännü, iks pini om. Ilm om täüs jõhkrit inemiisi, kiäl umast kodoeläjäst villänd saa. Toova sis salahuusi suvõmajjo mano. Om naabri nuur pere niimuudu kats maaha-jäetüt kassi hindäle võtnu, olõ esi üte kodolda kassi umas võtnu, om tüüseldsiline võtnu peopesä-suurudsõ kassipoja, kiä timä tiitsa mano maaha puistatu olf ja kiä edimädse maja mano hallõ helüga umma ikulist luku kaibama tulf. Mõtligi, et nüüd om üts nuur pini siä tuudu, et kül kiäki hindäle võtt.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Elläi, ollõ tä sis kiä ollõ, magari ilosalõ kerän edesi ja es tiäki viil, midä kasvumaja pernaanõ säääl lähkün mõtlõs. Öigõ kipõstõ jõudsõ mullõ peräle, et olõki õi pini – seo om hoobis repän.

Kae koh nahhaal! Oh, lää tassakõstõ, tuu tarõst pildistamisaparaadi. Ega kiäki usu õi, et mul olõssi nigu uma repän.

Elläi magari nii magusahe, et es kuulõ mu tarõ mano minekit ega tagasi tulõkit ega midägi muud. Jo ollõ täl rassõ üü sälätakan vai olf kavvõst tulnu.

A ku ma aparaati pildistämises valmis säädsse, heräť tuu klõpin rebäse. Unidsõ pääga tahtsõ tä edimält mullõ otsa juuskõ. Nüüd olf tä esi hiitünü ja naas kipõstõ tõsõlõ poolõ juuskma. Umas õnnõs pässi

tä tõõsõst ussõst vällä. Sikiť-sakiť naabri aida, tiä es, kohe pakku minnä. Nikani ku uhasi tiid pite Andsumäe mõtsa poolõ.

A hand olf täl illos. Nii kohhil ja puhevala, et nii mõnigi mõtselläi võisõ tälle kadõ olla.

Kasvumajan hõfosi viil mitu aigu tõistmuudu hais – rebäse hais.

Mu edimädse ja perämädse triibulidsõ

Algkoolipäivil opsõ ma Lepistü koolin. Ilusan verevān kivist majan, kon ümbretsõõri olf uibuaid. Kuul olf väikuid latsi täüs ja oh sedä sibimist ja sagimist.

Mi aol olf koolimaja man kõigil tegemist. Laulmisõ ja sporditunni oppaja kobisti katskidsi aknõraamõ, direktri lõigaš uibit ja koolilatsõ panni puid riita. Mu klassijuhataja ja direktri naanõ vaheti internaadin mõsu ja kuursõva kõõgin kardokit. Kiäki es kaiba, et palk om väiku ja tüütunnõ palfu. Koolin olf

iks mõni puupää kah, kedä pidi pääle tunnõ avitama.

Ma käve kuuli viie kilomiitre takast. Üten sõbra Toomassõga kodu tullõn jäi hulga põnovat tii pääle. Tiidsemi, et lähkül om Vinne sõaväe prügümägi. Oi kos säääl olf värvilist traati ja ekä värvi plastmassi. Es saaki mi säääl palfu olla, ku näimi, et kats vinne soldanit juuskva mi poolõ, autumaadi käen ja rüükvā mugu «rukkiveer» ja «rukki-veer». Hää, et minemä päässimi, kuigi Toomasõl jäi puul püksüperset okastraadi külge rippu.

Pärlijõõst püüdsemi kivve alt lutsõ ja kaldaperve seest vähke. Tii pääle jäi Mustjõgi, tuu

perve pääl kasvi mitmõ meetri pikkunõ luga. Tuust olf hää koolimajja klassõ ette jalamatõ kuta, et muta tarrõ es tuudu.

Kotun uutsõ esä minnu joba värte pääl, püksürihm käen. «Kos sa hulksõst nii kavva, lehmähaina omma kotun kõik kokku pandmada!» Ja tõmmas mullõ paar sirakat. Järgmäne päiv tulli ma koolist kittüsekirāga, jalamatõ tegemise iist. Esä võtsõ sis jäl uma püksürihma ja ütēl, et tõmmaku ma tälle paar sirakat. Kitse, et ma ollõv tubli poig.

Järgmäne päiv põruf tä Võrru ja ostsõ mullõ jalgratta. Kül tuu olf illus! Ma vuntsõ tedä egä päiv mitu kõrda iist ja takast,

esiki olõs üüse sängü võtnu, ku olõs mahtunu.

Illdaigu klapsõmi raha kokku ja ostimi tütrepojalõ hää opmisõ iist jalgratta. Sai tä vaivalt paar kuud sõita, ku aknõ alt olf ratas kaonu. Sai sis politseile teedä antu ja internetti üles pantu. Paari päävā peräst olf ratas tagasi. Hää, et vargil õigõl aol mudsu tagasi tulf ja nä es piä kannatama tuud, et varga pään palas müts elu lõpuni. Häämeelega andnu essünü, a perän umast viast arvu saanu ratta tagasi-tuujalõ kompvegikoti vai ijätüse.

REINERTI ELMO

Latsilõ

Vastus saada
üte nädäli joosul
meiläadrõssi pääle
latsinukk@umaleht.ee
vai postiga:
Uma Leht,
Tartu 48,
65609 Võro.

Vastussõ mano panõ
kirja uma nimi, vannus
ja kimmähe ka
postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas
vällä võrokeelitsit välläändit.

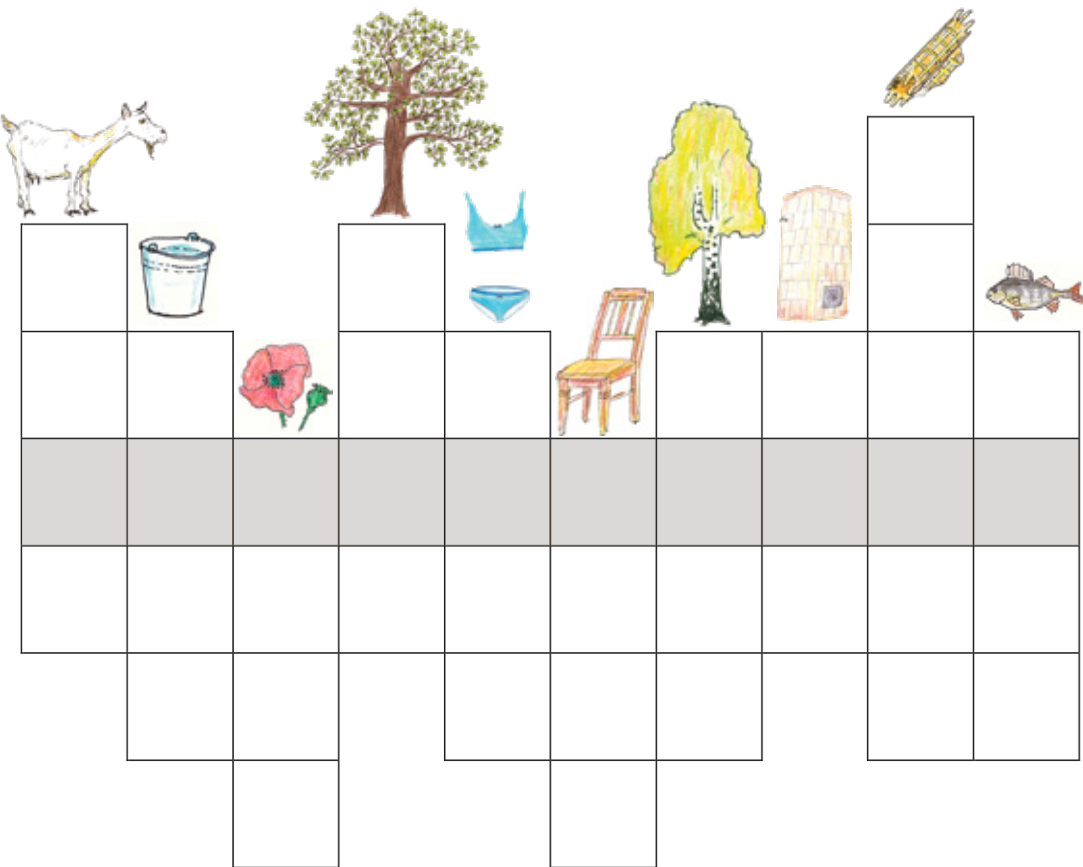
Latsinukka tugõva
Võro instituut
ja Võro selts VKKF.

Minevā kõrra vastus:

- Kas läämi kah kuuli?
- Lindami parõmb
lõunõmaalõ puhkama!

Avvohinna saa
VÕRO GREETE-LIIS (13)
Tartost.

Täüdä' är' ristsõna! Vastussõs saat teedä', kuimuudu kutsutas üte puu vilju, miä mekise' häste mõtsatsiolõ ja paiuharakilõ.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst
Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Televiisor ja kommunism

1960. aastidõ edimädsen poolõn, ku Kääpä kooli direktri olf Kala Asta, ostõti koolilõ televiisor. Tuu olf terve külä pääle ainumanõ televiisor. Televiisor olf sis vahtsõnõ asi ja inemisi meelest näüdäti säält väega häid saatit. Külärahvas küsse, kas nä võiva koolimajja noid saatit kaema minnä. Lubati, ja mõnikõrd kogonõsi sinnä peris hulga rahvast.

A säääl, kon hulga rahvast kuun, tetäs õks nalfa kah. Üts

hambamiis naas seletämä, et võtkõ ritta, õkva nakkas televiisorikaemisõlõ pileti-de müük. Tõnõ nalamiis ütēl tuu pääle vasta, et määnestki piledimüüki ei tulõ, selle et mi liigumi kommunismi poolõ ja tuu tähendäs, et televiisori kaeminõ om meil massulda.

Seo jutu moraal omgi sääne, et kiäki ei olõ tuud kommunisti täämbädse pääväni nännü, a televiisor om parhilladsõl aol Kääpä külän vast egān majapidämisen. Ja piletit tuu kaemisõs ei müvvä.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Sügüsene madisõpäiv

Ma kuuli raadiost, et süksüskuu algusõ ilosa ilma tsurksõva är kiholasõ. Es lasõ eski kesk päivā kodomoro pääl olla, kõnõlõ-mada rahulidsõst seenemõtsah jalotamisõst. Kiä tahtsõ siini korada, pidi joosu päält seene ütēh haardma. Pia jõud kätte sügüsene madisõpäiv. Madisõ-päävāl lāävā hussi är maa sisse talvõpessä ni kärbläse ja kiholasõ kaosõ är. Vast iks kiholasõ

esi kah tiidvā vanarahva tarkuusi ja jätvā inemise rahulõ.

Madisõpäiv om saanu nime pühä Matteusõ perrä, kiä olf inne kristlasõs nakkamist massukorjaja. Selle peetäs tedä massu- ja tolliammõtnigõ kaitsjas. Meil kõnõldas täämbä massõst nii palfõ, nigu nõsõssi egä päiv mito massu. Jõvva-i ināmb järke pitā, määne mass sõs periselt tulõ. Madis näid võtku!

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 9 €,
12 kuud – 18 €,
e-arvõ püsümassuleping 1 € kuun.

tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.